

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Вступ до спеціальності. Ознайомча практика

Шифр та назва спеціальності

КЗ – Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)

Інститут

ННІ комп'ютерних наук та інформаційних технологій (320)

Спеціалізація

Кафедра

Кібербезпеки (328)

Освітня програма

Національна безпека у сфері кіберзахисту

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Обов'язкова

Рівень освіти

Перший (бакалаврський)

Форма навчання

Денна

Семестр

1

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

ГАВРИЛОВА Алла Андріївна

alla.havrylova@khpi.edu.ua

PhD, доцент кафедри кібербезпеки НТУ «ХПІ».

Кількість наукових публікацій: понад 50, з них патентів на корисну модель 2, 5 монографії, з яких 3 – у рецензованому виданні, що входить до бази даних Scopus, 1 – в іноземному науковому виданні, 2 – у фаховому виданні України; 14 статей, з них 7 наукових статей – у наукових фахових виданнях України, 4 наукові статті – у рецензованих виданнях, що входять до бази даних Scopus, 3 статті – в іноземних наукових виданнях. Лектор з дисциплін: «Вступ до спеціальності. Ознайомча практика», «Організаційне забезпечення захисту інформації», «Безпека в DevOps», «Організація та безпека баз даних», «Управління IT-проектами та їх безпека» у студентів бакалавріату

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Навчальна дисципліна "Вступ до спеціальності. Ознайомча практика" є нормативною навчальною дисципліною. Дисципліна спрямована на підвищення рівня формування у студентів загального уявлення про теоретичну та практичну підготовку з національної безпеки у сфері кіберзахисту.

Мета та цілі дисципліни

Отримання студентами необхідних знань щодо особливостей становлення фахівців з питань національної безпеки у сфері кіберзахисту.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – диференційований залік.

Компетентності

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого (безпечного) розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК8. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології і на цій основі формувати ефективну систему інформаційно-аналітичного забезпечення підтримки прийняття управлінських рішень щодо запобігання, протидії та нейтралізації загроз національній безпеці.

ЗК9. Здатність до соціальної взаємодії, співробітництва, розв'язання конфліктів у сфері професійної діяльності, лідерства і командної роботи.

СК1. Здатність використовувати безпекові режими під час виконання службових обов'язків.

СК2. Здатність аналізувати виклики та загрози національній безпеці за напрямками професійної діяльності, синтезувати інформацію щодо розроблення та реалізації елементів стратегій у визначальних сферах національної безпеки (політичній, економічній, соціальній, гуманітарній).

СК3. Здатність використовувати знання щодо ролі, місця та призначення політичних та безпекових інститутів України для ефективного здійснення заходів при виконанні обов'язків з питань забезпечення національної безпеки.

СК5. Здатність використовувати історичний досвід військових та політичних стратегій іноземних держав з метою вирішення завдань з національної безпеки.

СК9. Здатність використовувати знання щодо безпекової складової зовнішньої політики України та інших держав.

СК13. Здатність оцінювати вплив глобальних проблем і трансформацій геополітичного та гео економічного простору на національну безпеку.

Результати навчання

РН1. Вміти реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства (вільного демократичного) та необхідність його сталого (безпечного) розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

РН2. Вміти використовувати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

РН3. Вміти за допомогою абстрактного мислення, аналізу та синтезу оцінювати результати професійної діяльності та забезпечувати її якість, бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

РН4. Вільно спілкуватися державною мовою.

РН5. Вільно спілкуватися іноземною мовою в межах потреби своєї професійної діяльності.

PH6. Вміти адаптовуватись до нових викликів та дій у певних ситуаціях.

PH7. Вміти виявляти, ставити та вирішувати професійні завдання, вміти узагальнювати отримані результати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, оформлювати і презентувати результати досліджень відповідно до вимог.

PH8. Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології і на цій основі формувати ефективні системи інформаційно-аналітичного забезпечення підтримки прийняття рішень щодо запобігання, протидії та нейтралізації загроз національній безпеці.

PH9. Вміти використовувати безпекові режими під час виконання службових обов'язків.

PH10. Вміти аналізувати виклики та загрози національній безпеці за напрямками професійної діяльності та синтезувати інформацію щодо розроблення та реалізації стратегій у визначальних сферах національної безпеки (політичній, економічній, соціальній, гуманітарній).

PH11. Вміти пояснювати роль, місце та призначення політичних та безпекових інститутів України для ефективного здійснення заходів при виконання обов'язків з питань забезпечення національної безпеки.

PH12. Вміти застосовувати знання з основ теорії національної безпеки, зокрема: оцінювати обстановку, рівень викликів та загроз національній безпеці.

PH13. Вміти використовувати історичний досвід військових та політичних стратегій іноземних держав з метою вирішення завдань з національної безпеки.

PH16. Використовувати у професійній діяльності окремі елементи механізму впливу та взаємодії у процесі забезпечення окремих складових національної безпеки.

PH17. Вміти використовувати отримані знання щодо безпекової складової зовнішньої політики України та інших держав.

PH19. Вміти використовувати у професійній діяльності методи та інструменти організації соціальної взаємодії, співробітництва та розв'язання конфліктів у сфері професійної діяльності, практичні навички, тактику та прийоми, роботи з людьми в інтересах службової діяльності: працювати у команді з позицій лідера, радника (консультанта), помічника, планувати використання часу та визначати стимули і бар'єри ефективної роботи, здійснювати розподіл (делегування) функцій, повноважень і відповідальності між виконавцями.

PH21. Вміти оцінювати вплив глобальних проблем і трансформацій геополітичного та гео економічного простору на національну безпеку, здійснювати моніторинг зовнішньої та внутрішньої політики держави у контексті забезпечення національної безпеки та готувати пропозиції щодо підвищення її ефективності.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 16 год., практичні роботи – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Інформатика за шкільною програмою, Математика за шкільною програмою.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. Застосовуються активні форми проведення занять: лекція, лекційне опитування, практичні заняття, співбесіда, консультація. На заняттях використовується компетентністний підхід до навчання, акцентується увага на застосуванні он-лайн курсу з розгляду сучасних питань у галузі кібербезпеки

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Національна безпека у сфері кіберзахисту – виклики сьогодення	2

та наслідки у майбутньому.

Початкові визначення спеціальності. Об'єкти та суб'єкти національної безпеки. Затребуваність у фахівцях з національної безпеки. Законодавча база національної безпеки України

Тема 2 Інститути, що забезпечують кіберзахист держави.

2

Ситуаційний центр забезпечення кібербезпеки. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Центр антивірусного захисту інформації держспецзв'язку України. Положення про організацію кіберзахисту за сферами діяльності України. CERT-UA. Нормативно-правова база. Визначення стану захищеності кіберпростору.

Тема 3. Напрямки захисту інформації.

2

Методологічні основи кібербезпеки. Правове забезпечення інформаційної безпеки. Організаційний напрямок захисту інформації. Технічні (апаратні) заходи і засоби захисту інформації. Фізичні методи і засоби захисту. Програмно-технічні (програмно-апаратні) заходи захисту.

Тема 4. Загрози безпеки інформаційних систем.

4

Класифікація загроз. Модель загроз інформаційної безпеки. Модель порушника. Можливі способи протидії загрозам.

Тема 5. Комп'ютерні злочини.

2

Класифікація комп'ютерних злочинів. Комп'ютерні злочинці. Об'єкти комп'ютерних злочинів. Нормативна база.

Тема 6. Шифрування інформації.

4

Практична реалізація шифру підстановки. Практична реалізація перестановочного шифру з ключовим словом. Практична реалізація перестановочного шифру з подвійним ключем. Практична реалізація шифру Цезаря. Практична реалізація шифру Цезаря з ключовим словом. Практична реалізація шифру дошки (квадрата) Полібія. Практична реалізація Афінного шифру. Практична реалізація шифру Віженера.

Загальна кількість годин

16

Практичні заняття

Теми практичних/семінарських занять

Кількість годин

Вагові коефіцієнти α

Тема 1. Корпоративні дані. Порівняння даних за допомогою гешу.

2

1

1. Типи корпоративних даних
2. Традиційні дані
3. Інтернет речей (IoT) та великі дані
4. Куб кіберзахисту

Тема 2. Наслідки порушення безпеки

1

0,5

1. Репутаційна шкода
2. Вандалізм
3. Крадіжка
4. Втрати доходу
5. Порушення прав інтелектуальної власності

Тема 3. Захист пристроїв та мереж.

1

0,5

1. Захист щодо убезпечення комп'ютерної техніки перед використанням
2. Безпека бездротової мережі для побутових користувачів

3. Ризики бездротових мереж		
Тема 4. Створення та збереження надійних паролів.	2	1
1. Технологія захисту паролем		
2. Підходи щодо створення надійних паролей		
3. Парольна фраза		
4. Правила вибору паролів		
5. Перевірка пароля		
Тема 5. Обслуговування даних.	2	1
1. Роль шифрування для забезпечення безпеки даних		
2. Алгоритм шифрування даних за допомогою EFS у всіх версіях Windows		
Тема 6. Резервне копіювання даних для зовнішнього сховища.	2	1
1. Резервне копіювання для запобігання втрати унікальних даних		
2. Робота з кошиком видалення		
3. Способи гарантування видалення файлів безпечно і назавжди		
Тема 7. Хто володіє вашими даними.	2	1
1. Угода про умови надання послуг		
2. Політика використання даних		
3. Налаштування конфіденційності		
4. Політика безпеки		
Тема 8. Захист конфіденційності в Інтернеті.	2	1
1. Двофакторна аутентифікація		
2. Відкрита авторизація		
3. Конфіденційність електронної пошти та веб-браузера		
Тема 9. Захист організації	2	1
1. Пристрої безпеки		
2. Міжмережні екрани		
3. Сканування портів		
4. Системи виявлення та запобігання вторгненням		
5. Виявлення в реальному часі		
6. Захист від шкідливого програмного забезпечення		
Загальна кількість годин	16	$\sum_{i=1}^n a_i = 8$

Контрольні роботи

За наявності

Теми контрольних робіт

Вагові
коефіцієнти b

Тема 1. Оцінка ризиків поведінки в Інтернет	2
1. Інформація, якою безпечно ділитися в соціальних мережах	
2. Небезпечні публікації у соцмережах	
3. Менеджер паролів: як працює і чому корисний	
4. Ризики, які виникають при завантаженні пробної версії програми	
5. Ризики програм діагностики	
6. Визначення небезпечності листів електронної пошти	
Тема 2. Визначення категорій міжмережних екранів	1
Загалом	$\sum_{i=1}^m b_i = 3$

Самостійна робота

До самостійної роботи відноситься самостійне опрацювання теоретичного матеріалу.

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Різниця між ідентичністю офлайн та онлайн 1. Онлайн ідентичність 2. Отримання хакерами особистих даних 3. Визначення місцязростащування особистих даних 4. Способи інвестування у довгострокову вигоду від крадіжки особистих даних 5. Способи реалізації несанкціонованої зацікавленості ідентичністю в Інтернеті 6. Способи виявлення фішингових листів 7. Наслідки порушення безпеки даних	10
Тема 2. Сценарії порушення безпеки 1. Отримання хакерами доступу до паролів облікових записів або фінансової інформації. 2. Загроза платформам електронного навчання 3. Використання експлойтів для отримання доступу до цінної особистої інформації 4. Заходи для запобігання порушенням безпеки	8
Тема 3. Визначення сили паролю 1. Варіанти оновлення паролів мережі	8
Тема 4. Конфіденційність в Інтернеті 1. Обмін в соціальних мереж 2. Небезпека підроблених або фальсифікованих електронних листів 3. Режим приватного перегляду	8
Тема 5. Підхід до кібербезпеки на основі поведінки 1. Безпека на основі аналізу поведінки 2. NetFlow 3. Тестування на проникнення 4. Зменшення наслідків 5. Управління ризиками	8
Тема 6. Підхід Cisco до кібербезпеки 1. Група Cisco CSIRT 2. Посібник з безпеки 3. Інструменти для запобігання та виявлення інцидентів 4. Cisco ISE та TrustSec	8
Тема 7. Правові та етичні питання 1. Правові питання кібербезпеки 2. Етичні питання кібербезпеки 3. Питання корпоративної етики 4. Професійні сертифікації 5. Кар'єрні шляхи в галузі кібербезпеки	8
Загальна кількість годин	58

Неформальна освіта

Здобувач має можливість перезарахувати окремі теми або курс шляхом: проходження професійних курсів чи тренінгів, онлайн-освіти, професійних стажувань, у сфері, що відповідає навчальним цілям дисципліни.

Для зарахування необхідно надати: сертифікат (електронний або друкований) про проходження курсу/стажування, опис програми тренінгу із зазначенням змісту тем, обсягу та тривалості

Рекомендовані курси, тренінги, стажування

1. Онлайн-курс «Введення в кібербезпеку» <https://www.netacad.com/launch?id=da566b1e-9c68-4415-9144-17db9f04f43a&tab=curriculum&view=1341b26b-0c77-51c7-af8f-bdc7b0649c3e2>.

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

1. Edited by Serhii Yevseiev, Volodymyr Ponomarenko, Oleksandr Laptiev, Oleksandr Milov Synergy of building cybersecurity systems: monograph / S. Yevseiev, V. Ponomarenko, O. Laptiev, O. Milov and others. – Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 2021. – 188 p. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Ii4pGrNeP2QJ:www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/25623+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.
2. Models of socio-cyber-physical systems security: monograph / S. Yevseiev, Yu. Khokhlachova, S. Ostapov, O. Laptiev and others. – Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 2023. – 168 p. DOI: [10.15587/978-617-7319-72-53](https://doi.org/10.15587/978-617-7319-72-53).
3. Edited by Serhii Yevseiev, Ruslan Hryshchuk, Kateryna Molodetska, Mariia Nazarkevych Serhii Yevseiev, Ruslan Hryshchuk, Kateryna Molodetska, Mariia Nazarkevych, Volodymyr Hrytsyk, Oleksandr Milov, Olha Korol, Stanislav Milevskyi, Roman Korolev, Serhii Pohasii, Andrii Tkachov, Yevgen Melenti, Oleksandr Lavrut, Alla Havrylova, Serhii Herasymov, Halyna Holotaistrova, Dmytro Avramenko, Roman Vozniak, Oleksandr Voitko, Kseniia Yerhidgei, Serhii Mykus, Yuriy Pribyliev, Olena Akhiezer, Mykhailo Shyshkin, Ivan Opirskyy, Oleh Harasymchuk, Olha Mykhaylova, Yuriy Nakonechnyy, Marta Stakhiv, Bogdan Tomashevsky Modeling of security systems for critical infrastructure facilities: monograph / S. Yevseiev, R. Hryshchuk, K. Molodetska, M. Nazarkevych and others. – Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 2022. – 196 p. URL: <http://monograph.com.ua/catalog/book/978-617-7319-57-2>
4. Технології захисту інформації. / С. Е. Остапов, С. П. Євсєєв, О. Г. Король. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2013. – 471 с. URL: <http://kist.ntu.edu.ua/textPhD/tzi.pdf>

Додаткова література

1. Havrylova A., Khokhlachova Y., Tkachov A., Voropay N., Khvostenko V. Justification of directions for improving authentication protocols in information and communication systems. Ukrainian Information Security Research Journa. 2023, Vol. 25, №. 1. P. 6-19. URL: <https://doi.org/10.18372/2410-7840.25.17593>.
2. Yevseiev S., Havrylova A., Milevskyi S., Sinitsyn I. and others. Development of an improved SSL/TLS protocol using post-quantum algorithms. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. 2023, № 3/9 (123). P. 33-48. DOI: [10.15587/1729-4061.2023.281795/](https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.281795/)
3. Гаврилова Алла, Євсєєв Сергій. Аналіз стану захищеності блокчейн-проектів на ринку українських сервісів. Матеріали статей міжнародної науково-практичної конференції “Інтелектуальні системи та інформаційні технології”, Одеса, 2019. С. 62-64. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/bitstreams/cc4585ef-b64c-4a13-9afb-908754ac3d30/download>
4. Гаврилова А.А., Король Р.В. Аналіз уязвимостей технології блокчейн при роботі з криптовалютами. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції “Інформаційна безпека та інформаційні технології”, Кропивницький, 2020. С. 4. <https://kbpz.kntu.kr.ua/file/content/6635/2020-ii-mizhnarodna-naukovo-praktychnoi-konferentsiia-informatsiina-bezpeka-ta-informatsiini-tekhnohii-.pdf>
5. Гаврилова А.А. Аналіз криптографічних алгоритмів поданих до третього туру конкурсу NIST. Матеріали всеукраїнського круглого столу “Актуальні питання забезпечення службово-бойової

діяльності сил сектору безпеки і оборони”, Харків, 2021. С. 361-365. URL:<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25621>

6. Куля Ю.Е., Гаврилова А.А. Аналіз шифрів у бездротових мережах. Матеріали XXI Всеукраїнської науково-технічної конференції молодих вчених аспірантів та студентів “Стан, досягнення та перспективи інформаційних систем і технологій”, Одеса, 2021. С. 40-41.

URL:http://Stan_dosyagnennya_inform_system 2021.pdf.

7. Гаврилова А.А. Визначення стану захищеності кіберпростору. Матеріали статей Міжнародної науково-практичної конференції “Інформаційні технології та комп’ютерне моделювання”, Івано-Франківськ, 2021. С. 11-12. URL:<https://itcm.comp-sc.if.ua/2021> /zbirnyk_2021.pdf

Інформаційні ресурси

1. Havrylova Alla, Tkachov Andrii, Rahimova Irada Rahim Qizi. Estimating the Efficiency of Using the Modified UMAC Algorithm. 2022 IEEE 3rd KhPI Week on Advanced Technology (KhPIWeek), Kharkiv, 2022. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/9916425/metrics#metrics>

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо у відповідності до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k :

Поточний контроль (практичні, семінарські, лабораторні заняття), k_1	Контрольні роботи (за наявності), k_2	Індивідуальне завдання (за наявності), k_3	Підсумковий контроль (для ОК з іспитом), k_4
--	--	--	---

0,6

0,4

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1 + k_2 + k_3 + k_4 = 1$. Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.

Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$O = \Pi \cdot k_1 + K \cdot k_2 + I \cdot k_3 + \Pi_k \cdot k_4$$

де: Π – середньозважена середня оцінка за поточний контроль

I – оцінка за виконання індивідуального завдання

K – середньозважена оцінка за контрольні роботи

Π_k – оцінка за підсумковий контроль

$$\Pi = \frac{\Pi_1 \cdot a_1 + \Pi_2 \cdot a_2 + \dots + \Pi_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^n a_i}$$

де: a_i - ваговий коефіцієнт за кожне практичне (семінарське) або лабораторне заняття.

$$K = \frac{K_1 \cdot b_1 + K_2 \cdot b_2 + \dots + K_m \cdot b_m}{\sum_{i=1}^m b_i}$$

де: b_i - ваговий коефіцієнт за кожну контрольну роботу.

Поточні оцінки за кожну складову (Π , K , I , ...) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з [положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ»](#).

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої O з округленням до найближчого

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно	FX

цілого числа в більшу сторону.

	(потрібне додаткове вивчення)	
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

30.08.2025

Завідувач кафедри
Сергій ЄВСЕЄВ

30.08.2025

Гарант ОП
Андрій ТКАЧОВ